

forword Nr 53
27/12 1969

110331

Sverre Hartmann:

Bjørnefjell-kapitulasjonen 10. juni 1940

Herr redaktør.

Det hersker snart tre desennier efter at vi la ned våpene i 1940 en overraskende uvitenhet om hva som foregikk. Og det publiseres akademiske avhandlinger og fagmilitære bøker der forfatterne under spesiell behandling av kapitulasjonsproblematikken ikke engang synes å kjenne Bjørnefjell-avtalens eksistens, enn si dens innhold. Forsåvidt er det av betydning at avtalens underskriver, oberstløytnant *Harald Wrede Holm*, daværende befullmektiget for forsvarssjefen, general Ruge, tar til orde i «Farmand» nr. 51, for 13. ds.

Det må imidlertid bero på en misforståelse når Wrede Holm synes å legge avgjørende vekt på at avtalen på Bjørnefjell og overenskomsten i Trondheim, mellom selve overkommandoene, ble inngått samme dag. Det er

helt korrekt når Håkon Meyer i «Farmand» nr. 34 henviser til at det allerede er skjedd en kapitulasjon. Bjørnefjellsavtalen ble underskrevet tidlig på morgenen den 10. juni, i to tempi, klokken 9.15 og 9.50; Trondheimsavtalen på eftermiddagen, kl. 17, efter at selve drøftelsene hadde tatt til klokken 11. Da var Bjørnefjell-avtalens innhold meddelt den tyske overkommando pr. fjernskriver. Denne avstand i tid, i timer, er selvfølgelig av betydning, faktisk og rettslig. At de to forhandlere, oberstløytnantene Roscher Nielsen og Wrede Holm, reiste med få timers mellomrum og vendte tilbake noenlunde samtidig til hovedkvarteret i Målselv fra sine geografisk innbyrdes fjerntliggende forhandlingssteder, er irrelevant.

Wrede Holm skriver: «Det var klart at de to kapitulasjonsavtaler som ble underskrevet samme dag ikke kunne omfatte andre staber og enheter enn de som på det tidspunkt var i og nord for Ofoten. General Ruge hadde ingen muligheter for å ordne noe i den del av Norge som ligger syd for Ofoten og som tyskerne på det tidspunkt hadde fullt herredømme over.»

Det er prinsipielt ikke det ringeste i veien for at en slagen part gjennom sin øverstkommanderende kan inngå avtaler som innebærer fordeler for fienden innen det område denne har okkupert. Og i praksis ble det gjort, også gjennom den avtale Wrede Holm undertegnet på forsvarssjefens vegne.

Det er videre en misforståelse hos Håkon Meyer og Wrede Holm at avtalen inngått ved Spionkopp på Bjørnefjell bare gjaldt 6. divisjon og dens anliggender. Avtalen selv er vitnesbyrd om det motsatte.

I innledningen heter det bl. a. at fiendtlighetene er blitt innstillet for de deler av den norske forsvarsmakt som pr. 9. juni 1940 klokken 24 ennå hadde stått i strid med den tyske forsvarsmakt. Det er m.a.o. med tilbakevirkende kraft, med henvisning til en allerede inngått våpenstillstandsavtale mellom de to overkommandoer (pr. telegramveksling), at de gjenstående norske deler av den norske forsvarsmakt, av praktiske grunner forkortet til nordarmeen, legger ned våpene. (Ordet armé er en betegnelse som ikke utelukkende refererer seg til hæravdelingene.)

Ifølge Bjørnefjell-avtalens § 2 forpliktet den norske øverstkommanderende og sjef for nordarmeen gjennom sin befullmektigede oberstløytnant Wrede Holm seg til å utlevere alt krigsutstyr tilhørende den norske hær, marine og flyvåpen, inklusive det krigsmateriell de allierte hadde latt efter seg i Norge uten hensyn til om dette befant seg i hendene på norske tropper, eller i leirene, i tøyhus, eller hvor det enn måtte befinne seg i Norge i den stand det på nevnte tidspunkt befant seg.

Og i spesifikasjoner over typer krigsmateriell nevnes alle slags våpen og utrustning, motorkjøretøyer, fartøy, krigsskip, militære hjelpeskip m.m.

Og underskriveren forpliktet seg til å sørge for på vegne av den norske nordarmé og den norske øverstkommanderende at det ikke kom til å skje noen helst ødeleggelse på transportmidler i Norge, hva enten det dreiet seg om land-, sjø- eller lufttransport.

Man forpliktet seg ifølge avtalen til å utlevere alle soldater (utenom medlemmer av den norske forsvarsmakt) som befant seg på norsk område.

Og i en sluttpassus forpliktet de to parter seg samvittighetsfullt til å overholde de inngåtte, m.a.o. også de tidligere inngåtte kapitulasjonsavtaler. Dermed er det på det rene at allerede Bjørnefjell-avtalen foretar en oppsummering av de foregående kapitulasjoner i hele Norge. Den sprenger likeså selvsagt fullstendig rammen for en avtale bare for 6. divisjon.

Det vil føre for langt, og ligger utenfor den debatt som er reist i «Farmand», å komme nærmere inn på kapitulasjonsproblemet. At regjeringene ikke hadde sluttet fred, er på det rene. Men dermed er det ikke uten betydning å fastslå hva avtalene gikk ut på – hver for seg og sett i sammenheng. Bjørnefjell-avtalen ble inngått under de strenge folkerettslige forpliktelser efter Haager landkrisreglementets bestemmelse om kapitulasjon.

Sverre Hartmann

(27/12-69)